

UCHWAŁA NR LXXVI/616/2024
RADY GMINY ŚWILCZA

z dnia 11 marca 2024 r.

w sprawie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024 — 2026

Na podstawie art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2, art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) Rada Gminy Świlcza stanowi, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024 — 2027 w brzmieniu określonym w załączniku do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Świlcza

mgr Piotr Wanat

Załącznik nr 1 do uchwały Nr LXXVI/616/2024

Rady Gminy Świlcza

z dnia 11 marca 2014 r.

**GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE ŚWILCZA
NA LATA 2024-2026**

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
2. Uzasadnienie wprowadzenia programu.....	4
3. Charakterystyka społeczno-demograficzna gminy Świlcza.....	6
4. Diagnoza rodzin objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy.....	9
5. Wsparcie rodzin poprzez profilaktykę.....	14
6. Analiza SWOT w obszarze wsparcia rodziny.....	27
7. Cele Programu.....	29
8. Adresaci Programu.....	34
9. Realizatorzy Programu.....	34
10. Finansowanie Programu.....	34
11. Monitoring.....	35
Podsumowanie.....	36

1. WPROWADZENIE

Obecny Program Wspierania Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024-2026, jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych przez poprzednie lata w Gminie Świlcza. Program powstał w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Rodzina jest pierwszym i fundamentalnym środowiskiem życia, wzrastania oraz kształtowania dziecka. To podstawowa komórka społeczna, w której odbywa się wychowanie oraz opieka nad dzieckiem jak również zapewnianie mu bezpieczeństwa. Dopóki realizacja funkcji opiekuńczo- wychowawczej przez rodziców jest wypełniana należycie, zapewniając tym samym dziecku ochronę praw i wszechstronny rozwój, wówczas rodzina jest najwłaściwszym miejscem efektywnego wzrostu młodego człowieka. Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim jak i międzynarodowym

Kluczowym zadaniem rodziny jest przekazanie dziecku właściwego systemu wartości i tradycji – tak by prawidłowo ukierunkować jego aktywność oraz postępowanie co wpłynie na całe jego dorosłe życie. Pełniąc swoje zadanie rodzina stanowi dla jego członków a przede wszystkim dzieci, źródło poczucia własnej wartości i zaspokojenia wszystkich fundamentalnych potrzeb. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swojej dorosłości kształtują społeczeństwo. Więc to jak zostaną ukierunkowane wpłynie na to jak będzie wyglądać społeczeństwo w przyszłości.

Współczesne rodziny, często mierzą się z wieloma trudnościami w szybko zmieniającej się rzeczywistości. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, sprawiając, że może stać się dysfunkcyjna, nie potrafiąca sprostać swoim obowiązkom wobec dzieci.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są skomplikowane, złożone i wymagają trafnej diagnozy oraz interdyscyplinarnych rozwiązań. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, powinno się ją wspierać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Wszystkie działania należy prowadzić za zgodą rodziny i z jej aktywnym uczestnictwem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Warto zainwestować w budowanie systemu wspierania rodzin biologicznych oraz sukcesywnie rozwijać rodzinne formy opieki

zastępczej.

W przypadku, gdy zaistnieje konieczność umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, efektywna praca z rodziną biologiczną umożliwia jak najszybszy powrót dziecka do rodziny.

Niniejszy Program zawiera propozycje pomocowe, które powinny wspierać rodzinę w prawidłowym wypełnianiu jej ról i funkcji. Ma na celu zaplanowanie i podjęcie działań w zakresie pomocy rodzinom przeżywającym różne trudności zakłócające lub uniemożliwiające prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz stworzenie spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin. Głównym założeniem niniejszego dokumentu jest wsparcie rodziny już na etapie rodzenia się problemów.

2. UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU

„Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024 – 2026” opracowany został w oparciu o art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2023 r. poz. 177 z późn. zm.)

1) opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny:

2) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez:

- a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- b) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci:

3) finansowanie:

- c) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.
- d) sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3
- e) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,

zamieszkałego na terenie gminy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy udziela takich form pomocy jak :

- praca socjalna,
- pomoc pieniężna w postaci zasiłków stałych, okresowych, celowych
- pomoc w postaci świadczeń rodzinnych: zasiłek rodzinny z dodatkami, świadczenia rodzicielskie, świadczenia pielęgnacyjne, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy
- pomoc rzeczowa w postaci dożywiania dzieci w żłobkach, przedszkolach, szkołach podstawowych,
- pomoc w postaci produktów żywnościowych długoterminowych w ramach realizowanego Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym,
- organizowanie kolonii letnich dla dzieci
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- opieka wytchnieniowa
- Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej
- „Sąsiedzkie Usługi Opiekuńcze” — w ramach trwałości projektu „Pomocny Sąsiad”
- środowiskowa Świetlica Socjoterapeutyczna
- wsparcie asystenta rodziny
- Punkt Konsultacyjno – Informacyjny

Program określa działania ukierunkowane na wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo wychowawcze, jak i działania profilaktyczne i upowszechniające działania prorodzinne. Program przewiduje tworzenie optymalnych warunków do poprawy jakości funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, poprzez podjęcie działań profilaktycznych, działań obejmujących diagnozę, pomoc terapeutyczną, wychowawczą i socjalną oraz działań wspierających i wzmacniających rodzinę biologiczną. Założeniem programu jest stworzenie strukturalnego systemu wsparcia, który w swym założeniu obejmie rodziny przeżywające trudności opiekuńczo - wychowawcze, ale także wszystkie rodziny z dziećmi.

W świetle założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pomoc dziecku i rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i powinna być świadczona przez specjalistów w ramach spójnego systemu pracy środowiskowej. Przedkładany „Gminny

Program Wsparianiu Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024-2026 jest spójny z przepisami dotyczącymi ochrony dziecka i rodziny, w szczególności z:

- 1) Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 Nr 78, poz.483 z późn. zm.);
- 2) ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 177 z późn. zm.);
- 3) ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 poz. 901 z późn. zm.);
- 4) ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021 poz. 1249 z późn. zm.);
- 5) ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 poz. 2151);
- 6) ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2023 poz. 1939).

3. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO - DEMOGRAFICZNA GMINY ŚWILCZA

Gmina Świlcza położona jest w centralnym punkcie województwa podkarpackiego, w zachodniej części powiatu rzeszowskiego. Jest jedną ze 159 gmin województwa podkarpackiego. Graniczy od wschodu z miastem Rzeszów, od północnego wschodu z gminą Głogów Małopolski, od północy z gminą Kolbuszowa, od zachodu z gminą Sędziszów Małopolski, zaś od południa z gminami Iwierzycę i Boguchwałą. Gmina Świlcza należy do jednych z największych w powiecie rzeszowskim zajmując powierzchnię około 108,20 ha. Administracyjnie podzielona jest na 8 sołectw: Świlcza, Bratkowice, Mrowla, Rudna Wielka, Woliczka, Trzciana, Dąbrowa, Błędowa Zgłobieńska.

Pod względem ukształtowania terenu gminę można podzielić na część północną i południową, a granicę między nimi wyznacza droga krajowa E-4 i linia kolejowa, przebiegająca przez jej teren. Obszar gminy zamieszkuje 15979 mieszkańców (stan na 31.12.2023 r.) z czego było 8089 kobiet i 7890 mężczyzn.

Centrum gminy stanowi wieś Świlcza, gdzie znajduje się centrum usługowe, Urząd Gminy, Zakład Wodociągów i Kanalizacji, Bank Spółdzielczy, Ośrodek Zdrowia, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców według płci, urodzeń i zgonów (stan na 31.12.2021 r.)

Miejscowość	Ogółem liczba ludności	W tym		Ogółem urodzenia	W tym		Ogółem zgony	W tym	
		K	M		Dz.	Ch.		K	M
Błędowa Zgł.	580	295	285	7	5	2	10	6	4
Bratkowice	4414	2172	2242	41	16	25	41	26	15
Dąbrowa	1155	602	553	11	5	6	13	5	8
Mrowla	1481	756	725	7	4	3	12	4	8
Rudna Wielka	1672	864	808	14	7	7	14	8	6
Świlcza	3482	1748	1734	25	11	14	43	18	25
Trzciana	2614	1344	1270	24	11	13	33	17	16
Woliczka	581	308	273	7	3	4	8	4	4
RAZEM	15979	8089	7890	136	62	74	174	88	86

Źródło: Dane ze strony <https://bip.swilcza.com.pl>

Tabela nr 2. Liczba mieszkańców według płci, urodzeń i zgonów (stan na 31.12.2022 r.)

Miejscowość	Ogółem liczba ludności	W tym		Ogółem urodzenia	W tym		Ogółem zgony	W tym	
		K	M		Dz.	Ch.		K	M
Błędowa Zgł.	580	296	284	7	4	3	11	5	6
Bratkowice	4456	2198	2258	42	20	22	36	21	15
Dąbrowa	1189	616	573	9	2	7	9	4	5
Mrowla	1470	755	715	7	4	3	19	8	11
Rudna Wielka	1713	892	821	14	8	6	14	3	11
Świlcza	3488	1741	1747	16	8	8	28	19	9
Trzciana	2602	1340	1262	20	9	11	27	7	20
Woliczka	572	308	264	0	0	0	8	2	6
RAZEM	16070	8146	7924	115	55	60	152	69	83

Źródło: Dane ze strony <https://bip.swilcza.com.pl>

Tabela nr 3. Liczba mieszkańców według płci, urodzeń i zgonów (stan na 31.12.2023 r.)

Miejscowość	Ogółem liczba ludności	W tym		Ogółem urodzenia	W tym		Ogółem zgony	W tym	
		K	M		Dz.	Ch.		K	M
Błędowa Zgł.	590	304	286	9	4	5	6	3	3
Bratkowice	4470	2200	2270	48	19	29	41	18	23
Dąbrowa	1191	619	572	10	7	3	10	6	4
Mrowla	1463	753	710	7	2	5	12	3	9
Rudna Wielka	1745	910	835	8	6	2	12	5	7
Świlcza	3510	1761	1749	24	16	8	33	17	16
Trzciana	2604	1338	1266	23	8	15	25	9	16
Woliczka	576	308	268	3	1	2	4	2	2
RAZEM	16149	8193	7956	132	63	69	143	63	80

Źródło: Dane ze strony <https://bip.swilcza.com>

Jak wynika w powyższej tabeli ogólna liczba osób zamieszkujących na terenie Gminy Świlcza wzrasta z każdym rokiem. Jest to spowodowane m.in. spadającą liczbą zgonów oraz utrzymującą się liczbą urodzeń. W latach 2021 – 2023 liczba kobiet jest stale większa w stosunku do liczby mężczyzn.

Pod względem funkcjonalno-przestrzennym gmina Świlcza wchodzi w skład aglomeracji rzeszowskiej. Część jej terenów przyległych do Rzeszowa leżących w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych o kierunku wschód-zachód podlega postępującym procesom urbanizacji. Obecnie gmina Świlcza pełni funkcję rolniczą związaną z zasadami produkcji przestrzeni rolniczej oraz wytwórczo-usługową i mieszkaniową w ramach struktury przestrzennej rzeszowskiej aglomeracji miejskiej. Ośrodkiem ponadlokalnym obejmującym gminę jest miasto Rzeszów.

Głównym czynnikiem wpływającym na poziom życia ludności gminy jest całokształt działalności gospodarczej prowadzonej w danym regionie. Wpływa on, bowiem na poziom dochodów jej mieszkańców, który z kolei jest wynikiem aktywności gospodarczej. Wiele osób zamieszkujących teren gminy prowadzi działalność gospodarczą na dużą skalę poza gminą np. w Rzeszowie. W większości jest to działalność jednoosobowych podmiotów gospodarczych na zasadzie samo zatrudnienia prowadząc działalność handlową np. handel obwoźny, usługi transportowe, pośrednictwa ubezpieczeniowego czy usługi budowlane. Przeważająca część ludności Gminy Świlcza czynnej zawodowo znajduje zatrudnienie w firmach na terenie gminy lub w pobliskim Rzeszowie.

Na terenie gminy Świlcza systematycznie zmniejsza się liczba osób bezrobotnych co przedstawia tabela poniżej:

Tabela nr 4. Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy Świlcza.

STATUS	2021 r.			2022 r.			2023 r.		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Bezrobotni ogółem	486	234	252	437	215	222	382	194	188
Bezrobotni z prawem do zasiłku	48	28	20	46	23	23	81	38	43
Długotrwale bezrobotni	312	146	166	275	127	148	221	108	113

Źródło: Dane własne GOPS

Ogółem liczba bezrobotnych systematycznie się zmniejsza. Liczba kobiet bez pracy w 2021 r. wyniosła - 252, w 2022 r. - 222, natomiast w 2023 r. spadła o kolejne 34 osoby. Liczba mężczyzn bez pracy w 2021 r. wyniosła - 234, w 2022 r. - 215, natomiast w 2023 r. spadła do 194 osób. Natomiast w 2023 r. wzrosła liczba ogólna bezrobotnych mężczyzn w stosunku do liczby ogólnej bezrobotnych kobiet.

4.DIAGNOZA RODZIN OBJĘTYCH WSPARCIEM GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W ŚWILCZY

Diagnoza dotycząca rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze została dokonana w oparciu o dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy. Poniższa tabela przedstawia przesłanki udzielania pomocy osobom i rodzinom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy.

Tabela nr 5. Powody przyznania pomocy.

Powód trudnej sytuacji życiowej	2021 r.		2022 r.		2023 r.	
	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	124	250	113	231	97	192
Sieroctwo	0	0	0	0		
Bezdomność	2	2	1	1	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	9	45	10	59	11	67
W tym (z wiersza 4) Potrzeba ochrony wielodzietności	5	34	5	32	7	45
Bezrobocie	129	324	112	269	90	212
Niepełnosprawność	107	219	114	221	85	171
Długotrwała lub ciężka choroba	91	212	90	195	99	212
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	26	88	31	101	30	110
W tym: Rodziny niepełne	19	53	24	69	19	54
Rodziny wielodzietne	4	28	3	20	7	45
Przemoc w rodzinie	0	0	5	21	5	21
Potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	12	14	8	8	9	15
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	5	12	3	12	6	21
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane własne GOPS

Na podstawie analizy powyższej tabeli można stwierdzić, że naczęstszymi przyczynami ubiegania się o wsparcie z ośrodka pomocy społecznej są bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Po przeanalizowaniu danych zawartych w tabeli powyżej można również zauważyć spadek liczby rodzin i osób, w których występują ubóstwo i bezrobocie. Należy podkreślić, iż w jednej rodzinie może występować kilka przesłanek uprawniających do korzystania z pomocy społecznej.

Wskazane w tabeli dysfunkcje takie jak: bezrobocie, alkoholizm czy przemoc bardzo często prowadzą do powstania problemów bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Bezradność oznacza brak umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi, brak kompetencji wychowawczych, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmowanie działań na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi jest traktowane przez służby społeczne priorytetowo, gdyż dotyczy najmłodszych mieszkańców gminy tj. dzieci. Wśród powodów trudnej sytuacji życiowej znalazły się również rodziny niepełne. Jest to rodzina, w której dziecko jest wychowywane przez jednego z rodziców i mieszka jedynie z tym rodzicem. Rodzina niepełna to zasadniczo rodzina, w której jedna osoba dorosła jest w pełni odpowiedzialna za jedno lub więcej dzieci. Jest to jednak bardzo szeroka koncepcja, ponieważ rodziny niepełne mogą być tworzone na wiele sposobów. Taki typ rodziny powstaje najczęściej wskutek rozvodu, długotrwałej nieobecności drugiego z rodziców (która może być spowodowana np. wyjazdem, pobytem w szpitalu, więzieniu) lub śmierci jednego z rodziców. W zależności od charakteru nieobecności mówimy wtedy o rodzinie niepełnej czasowo, okresowo lub stale.

Istotną rolę w pracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy odgrywa praca socjalna czyli interdyscyplinarna działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna świadczona jest bez względu na posiadany dochód, prowadzona jest w oparciu o dokonanie przez pracownika socjalnego diagnozy sytuacji w rodzinie. Chcąc uzyskać lepsze efekty oddziaływań pracownik socjalny z osobą ubiegającą się o pomoc zawiera kontrakt socjalny czyli pisemną umowę, która określa uprawnienia i zobowiązania obydwu stron w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych w jakiej znalazła się osoba lub rodzina. Poniższa tabela ukazuje liczbę osób objętych pracą socjalną oraz pomocą społeczną w GOPS Świlcza.

Tabela nr 6. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

Wyszczególnienie	2021 r.		2022 r.		2023 r.	
	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	253	611	239	559	240	539
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	17	61	16	54	15	53
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	242	569	230	520	225	486
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej - ogółem	373	916	266	612	337	732
W tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej	169	422	99	227	135	292

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 R

Z analizy danych zaprezentowanych w powyższej tabeli wynika, że liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka w Świlczy ma tendencję spadkową. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2021 - 2023 zmalała liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej. Należy jednak zaznaczyć, że przedstawiona analiza dotyczy tylko rodzin i osób, które korzystają z pomocy finansowej tut. Ośrodka, natomiast niniejszy program jest kierowany do wszystkich mieszkańców gminy, również tych, którzy nie są obecnie objęci pomocą finansową a mają problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W przypadku problemów rodziny związanych z przemocą domową wszczyna się procedurę „Niebieskie Karty”. Procedura „Niebieskie Karty” to skoordynowany system pomocy dla osób, które doznają przemocy domowej. Jest pomocą w zapewnieniu rodzinie bezpieczeństwa, wsparcia w rozwiązaniu trudnej sytuacji (nie tylko związanej z przemocą, ale np. w uniezależnieniu się od sprawcy w kwestiach materialnych, zawodowych, mieszkaniowych; zapewnia również pomoc psychologiczną, prawną lub inną) obejmuje m.in. monitoring zmieniającej się sytuacji,

podejmowanie przez specjalistów działań mających na celu zmianę zachowania sprawcy, poczynając od uświadomienia sprawcy konsekwencji stosowania przemocy.

Z danych zebranych przez Zespół Interdyscyplinarny Gminy Świlcza wynika, że najczęściej zgłaszanymi przez osoby pokrzywdzone formami przemocy były:

- a) przemoc fizyczna
- b) przemoc psychiczna / emocjonalna
- c) przemoc występująca łącznie /fizyczna, psychiczna, ekonomiczna

Tabela nr 7. Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Świlcza.

Rok	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba prowadzonych przez grupy robocze spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty” - ogółem	39	46	46
Ogółem osoby dotknięte przemocą w rodzinie	124	125	157
Liczba zakończonych spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty” ogółem	25	31	34

Źródło: Dane własne GOPS

Jak wynika z przedstawionych danych za rok 2022 skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Świlcza pozostaje na podobnym poziomie (w liczbie tej znajdowały się zarówno ofiary przemocy jak i sprawcy) co do roku 2021. Dane te wskazują, że w znacznej większości procedura „NK” zamykana była z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy.

Przypuszczać można, że jest to spowodowane co rocznym uświadamianiem ofiar przemocy działaniami informacyjnymi i profilaktycznymi służb pracujących w tym obszarze. Niestety jest jeszcze wiele rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej, jednak nie jest ona ujawniana i statystyki jej nie ujmuje.

5. WSPARCIE RODZIN POPRZEZ PROFILAKTYKĘ

Klienci pomocy społecznej którzy przeżywają trudności opiekuńczo-wychowawcze stanowią część rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. Najczęściej dysfunkcjonalność rodziny w obszarze opieki i wychowania własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak :

niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc domowa, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Dysfunkcje te wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, trudnościami w przystosowywaniu się do zmieniających się warunków środowiska oraz w przewycięzaniu problemów rodzinnych oraz zawodowych, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w sprawowaniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, niewłaściwym wypełnianiu roli rodzica. Istotną rolę zgodną z polityką społeczną państwa odgrywa praca socjalna w połączeniu ze wsparciem finansowym lub rzeczowym. To pracownicy socjalni jako pierwsi docierają do rodzin problemowych i mają bezpośredni kontakt z rodziną w środowisku. Przeprowadzając wywiady środowiskowe dokonują dogłębnej diagnozy problemów występujących w tych rodzinach. Aby zapobiegać sytuacjom, w których dzieci należy odebrać z ich naturalnego środowiska oraz aby przywrócić władzę rodzicielską rodzicom, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, rodzinie zostaje przydzielony asystent rodziny. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności: opracowanie i realizacja planu pomocy z rodziną, współpracy w tym zakresie z rodziną, pracownikiem socjalnym, a w razie potrzeby koordynatorem pieczy zastępczej. Asystent rodziny ma udzielać pomocy powierzonym do opieki rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, opiekuńczo-wychowawczych, udzielać wsparcia w poszukiwaniu pracy, w edukacji dzieci, podejmować w razie potrzeby działania interwencyjne i zaradcze. Do jego obowiązku należy także sporządzanie stosownej dokumentacji współpraca z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz monitorowaniu sytuacji po zakończeniu pracy w rodzinie. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Nie jest możliwe wspieranie rodziny bez jej zgody. W sytuacji stwierdzenia, że dana rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i odmawia udzielenia jej wsparcia, konieczne jest zawiadomienie sądu opiekuńczego, który podejmie dalsze rozstrzygnięcia, mając na względzie dobro dziecka.

Tabela nr 8. Wsparcie asystenta rodziny:

Asystentura	2021r.	2022r.	2023r.
Liczba rodzin	10	13	15
w tym liczba dzieci w tych rodzinach	20	21	41
w tym rodziny zobowiązane przez sąd do pracy z asystentem	4	4	6

Źródło: Dane własne GOPS

Jak wynika z powyższej tabeli większa liczba rodzin 2023 r. korzysta z pomocy w formie wsparcia asystenta rodziny niż w roku 2021-2022 co świadczy o tym, że w roku 2023 r. jest większe zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie co wiąże się z zwiększeniem zaufania do pracy asystenta rodziny przyczyniając się do zwiększenia zaradności rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Zakończenie pracy spowodowane było osiągnięciem celu z rodziną, która rozwinęła swoje kompetencje wychowawcze na odpowiednim poziomie oraz wykształciła zaradność w rozwiązywaniu własnych problemów co pozwoliło na usamodzielnienie się rodziny i wychowywanie dzieci bez wsparcia asystenta, co przedstawia tabela poniżej:

Tabela nr 9. Zakończenie pracy z asystentem rodziny:

Przyczyna zakończenia pracy	2021r.	2022r.	2023 r.
zaprzestanie współpracy przez rodzinę	0	0	0
osiągnięcie celu	0	1	0
brak efektów	0	0	0

Źródło: Dane własne GOPS

W przypadku braku możliwości zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców lub, gdy te prawa zostają ograniczone, a rodzina nie współpracuje z asystentem rodziny lub gdy praca z nim nie przynosi oczekiwanych rezultatów jak również gdy to się dzieje w przypadku pracy kuratora, sąd postanawia o ustanowieniu nad dzieckiem opieki. W myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej jest możliwe tylko po wyczerpaniu wszystkich sposobów, chyba, że zagrożone jest bezpieczeństwo dzieci.

Do opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny niezbędne są dane w obszarze obejmującym dzieci z Gminy Świlcza pozostających w poszczególnych formach pieczy zastępczej :

Tabela nr 10. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej:

Formy pieczy zastępczej	Liczba dzieci		
	2021r.	2022r.	2023r.
Rodzina zastępcza	3	6	7
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	6	5	5
Kwota środków przekazanych przez gminę za pobyt dzieci w pieczy zastępczej ogółem	135 073,22 zł	713 766,83 zł	196 858,51 zł

Źródło: Dane własne GOPS

Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej, zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest zadaniem własnym gminy, w związku z czym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi obowiązkowo wydatki na ten cel, w wymiarze:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Na podstawie tabeli można stwierdzić, że liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej utrzymuje się na zbliżonym poziomie, jednak koszty ponoszone przez gminę za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo - wychowawczych systematycznie wzrastają.

Na terenie gminy Świlcza niewydolność opiekuńczo – wychowawcza dość wyraźnie zarysowuje się na mapie problemów społecznych. Najczęściej ta forma dysfunkcji współwystępuje z innymi i nie sposób ustalić pomiędzy nimi prostej zależności przyczynowo - skutkowej. Dlatego wspieranie rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo - wychowawczymi wiąże się z całym szeregiem oddziaływań zorientowanych na problemy materialno - bytowe, kompetencje rodzicielskie, uzależnienia, niepełnosprawność czy przemoc. W celu zapobiegania umieszczania dzieci w pieczy zastępczej należy dążyć do zwiększania kompetencji rodzicielskich, społecznych, ekonomicznych oraz zawodowych rodziców a także stymulować rozwój dzieci i młodzieży poprzez wskazywanie pozytywnych wzorców funkcjonowania społecznego.

Część zadań w zakresie wspierania rodziny, np. zagadnienia uzależnień, przemocy, pomocy psychologicznej dla rodziców i dzieci jest realizowana poprzez interdyscyplinarną współpracę instytucji działających w obszarze gminy Świlcza, m.in. szkoły i przedszkola, a od marca 2018r. została uruchomiona Środowiskowa Świetlica Socjoterapeutyczna.

Świetlica jest komórką organizacyjną Ośrodka, pełni rolę placówki wsparcia dziennego działającej w najbliższym środowisku lokalnym dziecka. Celem działalności Świetlicy jest udzielanie specjalistycznej pomocy dzieciom i młodzieży pochodzącym z rodzin z problemami oraz wspieranie rodziców i opiekunów tych dzieci w sprawowaniu funkcji wychowawczych oraz zapewnienie terapii wychowawczej wspomagającą prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

W świetlicy prowadzona jest stała praca z rodziną dziecka w celu wdrażania do prawidłowego pełnienia ról społecznych. Zajęcia socjoterapeutyczne organizowane w świetlicy są skierowane do uczniów, u których zaburzenia zachowania utrudniają kontakty społeczne i są przyczyną wielu niepowodzeń szkolnych, programem socjoterapeutycznym są objęte również dzieci w celu wyrównywania deficytów rozwojowych. Świetlica przeznaczona jest dla uczniów z zaburzeniami. Poniższa tabela przedstawia problemy z jakimi dzieci przyszły do świetlicy a zarazem efekty jakie osiągnęły przez współpracę ze specjalistami:

Tabela nr 11. Działania profilaktyczno - wychowawcze podejmowane w latach 2021-2023 w Świetlicy Socjoterapeutyczna w Świlczy:

Rok 2021	Liczba dzieci objętych wsparciem	Problemy z jakimi Dzieci przyszły do świetlicy	Efekty pracy świetlicy
		- problemy z nauką,	-wszystkie dzieci dostały promocję do kolejnej klasy
		- trudności w interakcjach społecznych,	pokonanie bariery komunikacyjnej poprzez nawiązaniu nowych znajomości, ukorzenienie grupy świetlicowej jako grupy wspierającej, rozwój umiejętności interpersonalnych,
		-nadpobudliwość psycho-ruchowa,	- eliminowanie zaburzenia zachowania poprzez organizację zajęć ruchowych w celu wyzbycia się w efektywny sposób energii
	48 dzieci	- problemy radzenia sobie w sytuacjach trudnych	- wyciszenie, podejmowanie rozmowy z wychowawcą o problemach, - poznanie własnych emocji, nauka panowania nad emocjami
		-nadpobudliwość psycho-ruchowa,	- eliminowanie zaburzenia zachowania poprzez organizację zajęć ruchowych w celu wyzbycia się w efektywny sposób energii
		- problemy radzenia sobie w sytuacjach trudnych	- wyciszenie, podejmowanie rozmowy z wychowawcy o problemach,
		- nieumiejętność panowania nad emocjami,	- poznanie własnych emocji, nauka panowania nademocjami,
		- nieumiejętność pracy w grupie,	- nauka pracy w grupie, uspołecznianie dzieci poprzez zabawy grupowe, wspólne spędzanie czasu, szukanie wspólnych zainteresowań, zajęcia kooperacyjne
		— brak poczucia odpowiedzialności za swoje czyny,	- nauka podejmowania decyzji, która pociąga zasobą konsekwencje,
		- niestaranność w wykonywaniu poleceń, zadań,	- nauka odpowiedzialności za sprzęty, za czystość w placówce, wyznaczanie dyżurów, motywowaniepoprzez stosowanie oceniania,

Rok 2022		- brak umiejętności wrozwiązywaniu konfliktów,	-eliminowanie zaburzeń zachowania, korygowanie dysfunkcji i w zachowaniu dziecka poprzez zdolność rozpoznawania reakcji, nabycie zdolności szukania kompromisu, kształtowanie prawidłowych nawyków i umiejętności,
		- trudność w nawiązywaniu kontaktów,	- wsparcie grupy rówieśniczej w świetlicy, poczucieprzynależności do grupy, wspólne spędzanie czasu,
		- niedbanie o ład i porządek, o higienę osobistą,	uksztaltowanie nawyku dbania o pomieszczenia i sprzęty, promowanie zdrowego stylu życia, nauka higieny osobistej,
		niska kultura osobista	Nabycie umiejętności społecznych, poprawa słownictwa, używanie zwrotów grzecznościowych,
		niska samoocena,	ustabilizowanie poczucia własnej wartości, szukanie uzdolnień, możliwość eksponowania własnej pracy w świetlicy,
		- zaniechanie wychowawcze	poprawa relacji w rodzinie
		- nieśmiałość	- nawiązywanie relacji z innymi uczestnikami, częsta możliwość wypowiadania się na różne tematy
	46 dzieci	- problemy manualne	rozwój motoryki małej i dużej u dzieci poprzez udział w zajęciach plastycznych i technicznych
		lekceważenie poleceń	nauka dostosowania się do zasad panujących w placówce
		agresja	rozładowanie emocji na zajęciach sportowych, wdrażanie dobrych nawyków poprzez rozmowy wychowawcze,
		problemy z koncentracją uwagi	zajęcia korekcyjno-kompensacyjne

	uzależnienie od komputera i internetu	Wdrażanie dziecka w realizowany program w świetlicy, brak dostępu do telefonu podczas zajęć, zajęcia profilaktyczne,
	brak samodzielności działania	nauka samodzielności,
	tendencja do kłamania	eliminowanie tego typu zachowań poprzez zajęcia wychowawcze, socjoterapię,
	deficyty w wyrażaniu emocji	socjoterapia — nauka wyrażania emocji, nazywania emocji, rozpoznawania emocji,

Rok 2023	Liczba dzieci objętych wsparciem	Problemy z jakimi dzieci przyszły do świetlicy	Efekty pracy świetlicy
		- problemy z nauką,	- wszystkie dzieci otrzymały promocję do następnej klasy,
	46 dzieci	- trudności w interakcjach społecznych,	- pokonanie bariery komunikacyjnej poprzez nawiązanie nowych znajomości, utworzenie grupy świetlicowej jako grupy wspierającej rozwój umiejętności interpersonalnych
		- nadpobudliwość psychoruchowa,	- eliminowanie zaburzenia zachowania poprzez organizację zajęć ruchowych w celu wyzbycia się w efektywny sposób energii,

		- problemy radzenia sobie w sytuacjach trudnych,	- wyciszenie, podejmowanie rozmowy z wychowawcą o problemach,
		- nieumiejętność pracy w grupie,	- nauka pracy w grupie, uspołecznianie dzieci poprzez zabawy grupowe, wspólne spędzanie czasu, szukanie wspólnych zainteresowań, zajęcia kooperacyjne,
		- brak poczucia odpowiedzialności za swoje czyny,	- nauka podejmowania decyzji, która pociąga za sobą konsekwencje,
		- niestaranność w wykonywaniu poleceń, zadań,	- nauka odpowiedzialności za sprzęty, za czystość w placówce, wyznaczanie dyżurów, motywowanie poprzez stosowanie oceniania
		- brak umiejętności w rozwiązywaniu konfliktów,	- eliminowanie zaburzeń zachowania, korygowanie dysfunkcji w zachowaniu dziecka poprzez zdolność rozpoznawania reakcji, nabycie zdolności szukania kompromisu, kształtowanie prawidłowych nawyków
		- trudność w nawiązywaniu kontaktów,	- wsparcie grupy rówieśniczej w świetlicy, poczucie przynależności do grupy, wspólne spędzanie czasu,
		- niedbanie o higienę osobistą, - niska kultura osobista,	- promowanie zdrowego stylu życia, nauka higieny osobistej, - nabycie umiejętności społecznych, poprawa słownictwa,

			Używanie zwrotów grzecznościowych,
		- nieumiejętność panowania nad emocjami,	- poznanie własnych emocji, nauka panowania nad emocjami
		- niska samoocena,	- ustabilizowanie poczucia własnej wartości, szukanie uzdolnień, możliwość eksponowania własnej pracy w świetlicy
		- nieśmiałość,	- nawiązanie relacji z innymi uczestnikami, częsta możliwość wypowiadania się na różne tematy ,występy publiczne
		- używanie wulgaryzmów	- zwracanie uwagi na słownictwo, lekcje wychowawcze dotyczące kultury języka
		- brak chęci działania w zespole	- nauka współpracy w grupie
		- lekceważenie poleceń	-nauka zasad panujący w grupie
		- uzależnienie od telefonu	- brak dostępu do telefonu podczas zajęć, zajęcia profilaktyczne
		- brak samodzielności	- nauka samodzielności

Jak wynika z powyższej tabeli dostarczanie dziecku odpowiednio zorganizowanych zajęć socjoterapeutycznych może wywołać zmianę negatywnych wzorców jego zachowań, dlatego socjoterapia ma charakter korekcyjny i kompensacyjny. Świetlica pracując z dziećmi i rodziną spełnia wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dotyczące funkcjonowania spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin przeżywających trudności w wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Mówiąc o rodzinie musimy spojrzeć na nią szerzej nie ograniczając się tylko do tzw. rodzin dysfunkcyjnych. W obecnej sytuacji demograficznej naszego kraju (starzenie się społeczeństwa) należy podjąć wszelkie działania promujące rodzicielstwo. Jednym z nich jest **Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny**, która jest systemem zniżek dla rodzin wielodzietnych i przysługuje niezależnie od dochodu rodzinom z przynajmniej trójką dzieci. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mają możliwość korzystania z katalogu ofert kulturalnych, rekreacyjnych, transportowych na terenie całego kraju. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, przez rodzica rozumie się także rodzica zastępczego lub osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka. Rodzice lub małżonkowie rodziców otrzymują kartę bezterminowo. Prawo do Karty Dużej Rodziny przysługuje także dzieciom:

- a) w wieku do 18. roku życia,
- b) w wieku do 25. roku życia – w przypadku dzieci uczących się w szkole lub szkole wyższej,
- c) bez ograniczeń wiekowych w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, ale tylko w przypadku, gdy w chwili składania wniosku w rodzinie jest co najmniej troje dzieci spełniające powyższe warunki.

Od 1 stycznia 2018r. Karta Dużej Rodziny jest dostępna w dwóch wersjach: tradycyjnej (tj. plastikowej) i elektronicznej (tj. na urządzeniach mobilnych).

Tabela nr 12. Informacja o realizacji zadania pn. ogólnopolska Karta Dużej Rodziny w Świlczy

Lp.	Wyszczególnienie	2021 rok	2022 rok	2023 rok
1.	Liczba złożonych wniosków o przyznanie Karty Dużej Rodziny/ po raz pierwszy/	75	238	204
2.	Liczba osób, którym wydano Kartę	199	478	389

	Dużej Rodziny, z tego :			
	liczba rodziców/ małżonków	90 w tym jeden duplikat	363	278
	liczba dzieci	109 w tym dwa duplikaty	115	88

Zródło: Dane własne GOPS

W 2023 r. wzrosła ilość wydanych Kart Dużej Rodziny w stosunku do lat ubiegłych, ponieważ przyjęto przepisy dzięki którym zamrożono ceny energii elektrycznej w 2023 r. na poziomie z 2022 r. do określonych limitów. Dla gospodarstw domowych jest to 2000 kWh rocznie, a dla rodzin z Kartą Dużej Rodziny oraz rolników limit wynosi 3000 kWh.

Rodziny z terenu gminy Świlcza mogą skorzystać także z pomocy jaką są świadczenia rodzinne. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest świadczeniem, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka i przyznawany jest na roczny okres zasiłkowy. O przyznaniu zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami decyduje kryterium dochodowe. Rodzinom, w których domownik/dziecko legitymuje się stosownym orzeczeniem o niepełnosprawności przysługują świadczenia pielęgnacyjne. Mają one na celu m.in. częściowe pokrycie wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji .

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej mieszkańcy mogą ubiegać się o różne formy pomocy co przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 13. Świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny (lata 2021-2023):

Lp.	Rodzaj świadczenia	2021r.		2022r.		2023r.	
		Liczba rodzin	Liczba dzieci (osób)	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
1.	Zasilek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego	368	773	278	601	212	460
2.	Świadczenie rodzicielskie	56	56	41	41	31	31
3.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	102	102	59	59	61	61
4.	Świadczenie pielęgnacyjne	67	68*	81	83*	86	89*
5.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	13	13*	10	10*	6	6*
6.	Zasilek dla opiekuna	3	3*	2	2*	0	0*
7.	Zasilek pielęgnacyjny	362	377*	386	394*	382	402*
8.	Świadczenie wychowawcze	2066	3514	1890	3245	ZUS	ZUS
10.	Fundusz alimentacyjny	38	53	31	44	31	44

*Świadczenia wypłacane zarówno dla dzieci jak i osób pełnoletnich

Świadczenia rodzinne wypłacane w latach 2021-2023 mają tendencję spadkową. Świadczenie wychowawcze widoczny jest spadek liczby wypłaconych w 2022r. świadczeń w stosunku do 2021r. Różnicę stanowi 176 rodzin, które otrzymały świadczenie wychowawcze, ponieważ od 1 stycznia 2022r. świadczenia te wypłacane są przez ZUS.

Świadczeniem przyznawanym przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy jest również stypendium szkolne, które może otrzymać uczeń, słuchacz, a którego rodzina znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, jeśli dochód na jednego członka rodziny nie przekracza kwoty

określonej w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej obecnie wynosi 600 zł netto na osobę w rodzinie. Przyznawanie pomocy materialnej dla uczniów realizowane jest na podstawie przepisów ustawy o systemie oświaty. Stypendium szkolne przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów. Pomoc w formie stypendium szkolnego przysługuje w szczególności gdy w rodzinie występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji polityczno - wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Rodzice ucznia, pełnoletni uczeń lub dyrektor szkoły (kolegium) są obowiązani niezwłocznie powiadomić Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy o ustaniu przyczyn, które stanowiły podstawę przyznania stypendium szkolnego. Stypendium szkolne wstrzymuje się albo cofa w przypadku ustania przyczyn, które stanowiły podstawę jego przyznania. Świadczenia z tytułu nienależnie pobranego stypendium szkolnego podlegają zwrotowi w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Tabela nr 14. Liczba dzieci korzystających z stypendiów szkolnych

	2021r.	2022r.	2023r.
Liczba dzieci korzystających:	121	86	57
od stycznia do czerwca	68	49	37
od września do grudnia	53	37	20

Jak widać na przedstawionej tabeli w 2021 roku liczba dzieci korzystających ze stypendium szkolnego była najwyższa i wynosiła 121. Wydatki poniesione na stypendium szkolne w przeciągu kolejnego roku miały tendencję spadkową. Nastąpił wzrost płacy minimalnej co podwyższyło dochody rodziny a tym samym zmniejszyła się ilość wniosków w związku z przekroczeniem kryterium dochodowego. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń, słuchacz, którego rodzina znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, jeśli dochód na jednego członka rodziny nie przekracza kwoty określonej w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej obecnie wynosi 600 netto. Stypendium szkolne przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów. Pomoc w formie stypendium szkolnego przysługuje w szczególności gdy w rodzinie występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji polityczno - wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Rodzice ucznia, pełnoletni uczeń lub dyrektor szkoły (kolegium) są obowiązani niezwłocznie powiadomić Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy o ustaniu przyczyn, które

stanowiły podstawę przyznania stypendium szkolnego. Stypendium szkolne wstrzymuje się albo cofa w przypadku ustania przyczyn, które stanowiły podstawę jego przyznania. Świadczenia z tytułu nienależnie pobranego stypendium szkolnego podlegają zwrotowi w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Na terenie Gminy Świlcza funkcjonuje również Punkt Konsultacyjno - Informacyjny gdzie prowadzone są porady psychologiczne oraz wsparcie psychoterapeuty do spraw uzależnień jeden raz w tygodniu.

Tabela nr 15. Liczba osób korzystających z Punktu Konsultacyjno-informacyjnego w Świlczy.

	2021r.	2022r.	2023r.
Liczba osób korzystająca z konsultacji	191	164	213

W Punkcie Konsultacyjno Informacyjnym w Świlczy w latach 2021r.-2023r. ogółem skorzystano z porad 568 osób.

Osoby korzystające z takich porad to najczęściej rodziny dotknięte problemem uzależnienia od alkoholu, członkowie ich rodzin, osoby z rodzin uwikłanych w problem przemocy domowej, osoby z rodzin przeżywających trudności.

6. ANALIZA SWOT W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY

W celu opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2027 dokonano analizy SWOT polegającej na usystematyzowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy: słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia.

Mocne strony	Słabe strony
Dobra lokalizacja gminy wynikająca z niewielkiej odległości od miasta. Zapewnienie przez Gminę rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystenta	Mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Bezradność i niskie kwalifikacje opiekuńczo-

rodziny, • Poprawna identyfikacja i monitoring występujących problemów, z którymi borykają się rodziny zamieszkujące Gminę Świlcza (alkoholizm, przemoc domowa) przez władze lokalne. • Zabezpieczenie w budżecie gminy środków na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny. • Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • Rozwinięty system usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, AOON, OW • Bardzo dobra oferta placówek opiekuńczych i oświatowych na terenie gminy (żłobki, przedszkola, szkoły, świetlice: środowiskowa i socjoterapeutyczna, kluby, dzienny dom pomocy), • Poprawa działań interwencyjnych w zakresie wykrywalności przemocy domowej. • Wzrost efektywności w zakresie realizacji procedury "Niebieska Karta". • Funkcjonowanie w gminie Karty Dużej Rodziny • Zaangażowanie organizacji pozarządowych do działań w spierających procesy wychowawcze w rodzinie (Środowiskowa Świetlica Socjoterapeutyczna) • Otwartość na współpracę ze środowiskiem lokalnym. • Działania na rzecz rodzin podejmowane przez instytucje oraz placówki oświatowe,	wychowawcze rodziców. • Występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i roszczeniowości rodziców. • Bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie • Zjawisko marginalizacji społecznej w szczególności dzieci i młodzieży, która • Mentalność małych środowisk- stereotypy blokujące korzystanie z usług • Zjawisko marginalizacji społecznej w szczególności dzieci i młodzieży, która wynika z wielu problemów społecznych, m.in. alkoholizmu, niepełnosprawności.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozwój innowacyjnych metod wsparcia rodziny w pracy asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego. • Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w działania na rzecz dziecka i rodziny • Zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych. • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę. • Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę. • Rozszerzenie oferty aktywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z terenu gminy. • Współpraca rodzin dysfunkcyjnych z asystentem rodziny. • Współpraca z placówkami powiatowymi: — PCPR, placówki opiekuńczo-wychowawcze, sąd - kuratorzy, Komenda Powiatowa Policji.	• Dalsze utrwalanie się zjawisk negatywnych w sferze społecznej • Zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców • Zagrożające i aspołeczne formy spędzania wolnego czasu przez młodzież i dzieci. • Osłabienie wartości rodzinnych, zachwianie relacji rodzic – dziecko. • Uzależnienia występujące w rodzinach. • Wzrost kosztów utrzymania rodziny • Zatracanie rodzinnych wartości. • Zagrożenia związane z wychowywaniem dzieci w rodzinach niepełnych. • Przerzucanie odpowiedzialności za losy rodziny na instytucje • Rozpad związków- rozwody, separacje, wyjazdy zagraniczne • Emigracja zarobkowa rodziców. • Uzależnienie rodzin od otrzymywanej pomocy finansowej oraz zjawisko dziedziczenia biedy. • Występowanie zjawisk patologicznych w rodzinach (uzależnienia, przemoc) • Starzenie się społeczeństwa.

7. CELE PROGRAMU

Cel główny: Celem głównym programu jest wzmocnienie funkcji opiekuńczo - wychowawczej rodzin z terenu gminy Świlcza poprzez tworzenie warunków umożliwiających poprawę sytuacji społecznej rodzin przejawiających bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz

ich wspieranie w prawidłowym funkcjonowaniu.

1. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka w rodzinach dysfunkcyjnych

Lp.	Cele	Realizatorzy	Okres Realizacji
1.	-zapewnienie dziecku i rodzinie wsparcia i pomocy asystenta rodziny -monitorowanie sytuacji w rodzinie przez asystenta rodziny i pracowników socjalnych, - monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, - ochrona dzieci i młodzieży przed uzależnieniami, przemocą domową, przestępczością, demoralizacją - prowadzenie działalności profilaktycznej na rzecz rodziny,	GOPS	2024-2026 (zadanie ciągłe)
2.	- dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach	GOPS Szkoły Przedszkola	2024-2026 (zadanie ciągłe)
3.	- zabezpieczenie środków na pobyt dziecka w	GOPS	2024-2026 (zadanie ciągłe)

	pieczy zastępczej		
4.	- doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny, - upowszechnianie informacji dotyczących uprawnień rodziny i jej członków, - realizacja programów profilaktycznych i terapeutycznych - wprowadzenie standardów ochrony małoletnich w placówkach oświatowych i wychowawczych	GOPS	2024-2026 (zadanie ciągłe)

2. Zapewnienie rodzinom stabilizacji i poczucia bezpieczeństwa socjalnego

Lp.	Cele	Realizatorzy	Okres Realizacji
1.	- udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej - zapewnienie pomocy materialnej rodzinom z systemu świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego - udzielanie dzieciom i młodzieży realizującej obowiązek szkolny	GOPS	2024-2026 (zadanie cykliczne)

	z ubogich rodzin pomocy materialnej o charakterze socjalnym.		
2.	- praca socjalna Świadczona przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy, - umożliwienie powrotu dzieciom z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych, - monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin problemowych i środowisk patologicznych - współpraca z innymi instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz rodzin np. Sąd, Policja itp., - współpraca ze szkołami w zakresie pomocy wychowawczej i opiekuńczej, objęcie przez placówki oświatowe pomocą pedagogiczną.	GOPS	2024-2026 (zadanie ciągłe)
3.	- działania aktywizujące społecznie i zawodowo na rzecz rodzin, w których członkowie rodziny są bez	GOPS	2024-2026 (zadania cykliczne)

	pracy, - zapewnienie pomocy w formie usług opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami		

4. Zapobieganie dysfunkcjonalności rodzin

L.p.	Cele	Realizatorzy	Okres realizacji
1.	- monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami, - praca socjalna polegająca na wzmacnianiu lub odzyskiwaniu przez rodzinę zdolności do pełnienia prawidłowych funkcji w społeczeństwie, - dążenie do reintegracji rodzin, z których dzieci zostaną umieszczone w pieczy zastępczej, w odbudowaniu odpowiedniego środowiska wychowawczego z poprawnymi relacjami i rolami, pozwalającymi na powrót dzieci do rodziny biologicznej,	GOPS	2024-2026 (zadania ciągłe)
2.	- podejmowanie działań profilaktycznych sprzyjających umacnianiu rodziny, - zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego i informowanie o miejscach	GOPS	2024-2026 (zadania cykliczne)

	pomocy.		

8.ADRESACI PROGRAMU

- 1) rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- 2) rodziny, z których dziecko czasowo zostało umieszczone w pieczy zastępczej,
- 3) jednostki administracji samorządowej, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty i osoby specjalizujące się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

9.REALIZATORZY PROGRAMU

Opracowanie i realizacja 3- letnich gminnych programów wspierania rodziny należy do zadań własnych gminy, a tym samym zobowiązuje jednostki samorządowe do realizacji celów w nim zawartych oraz do stymulowania i ukierunkowywania działań na rzecz dziecka i rodziny. Koordynatorem Programu Wspierania Rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy. Realizatorami programu są następujące instytucje i organizacje:

- a) Urząd Gminy Świlcza,
- b) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Świlcza,
- c) Zespół Interdyscyplinarny Gminy Świlcza,
- d) Punkt Konsultacyjno-Informacyjny w Gminie Świlcza,
- e) Posterunek Policji w Świlczy z siedzibą w Trzcianie
- f) Centrum Usług Wspólnych Gminy Świlcza,
- g) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, w tym Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Górnio,
- h) Sąd Rodzinny i opiekuńczy,

- i) placówki oświatowe z terenu Gminy Świlcza,
- j) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy.

10.FINANSOWANIE PROGRAMU

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Świlcza na lata 2024 -2027 odbywać się będzie w ramach środków budżetu Gminy Świlcza oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł

11.MONITORING

Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy w terminie do 31 marca każdego roku przedkłada Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu, sporządzone na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów uczestniczących w zadaniach.

Monitoring działań będzie polegał na gromadzeniu danych i informacji na temat zrealizowanych zadań w ramach niniejszego programu, czasu realizacji, źródła finansowania jak też przełożenia na osiągnięcie rezultatów programu. Wskaźniki osiągnięcia poszczególnych celów szczegółowych to dane liczbowe pozyskane w ramach realizacji poszczególnych działań.

PODSUMOWANIE

Każda rodzina codziennie boryka się z problemami, które trzeba pokonać. Są rodziny, które potrafią sprostać obowiązkom, pomyślnie rozwiązać własne problemy, ale są też takie, które nie potrafią w pełni wypełniać swych funkcji oraz rozwiązywać pojawiające się sytuacje kryzysowe.

Trudne warunki materialne, nie rozwiązane problemy, niedostatek w spełnianej przez rodzinę funkcji opiekuńczej, niewydolność wychowawcza, rozpad rodziny, zrywanie więzi rodzinnych i zanikanie poczucia odpowiedzialności, ograniczenia w zaspokajaniu wielu potrzeb, narastanie sytuacji konfliktowych to źródła wielu zjawisk negatywnych, które wymagają interwencji z zewnątrz.

Współczesnej rodzinie potrzebna jest pomoc wielostronna, dlatego należy angażować możliwe siły i środki społeczne. Wskazane jest podejmowanie działań przede wszystkim profilaktycznych i wspomagających. Zadaniem wszystkich instytucji działających w tym obszarze jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom, które doświadczają przemocy ze strony rodziców, zaniedbania. Cel ten można osiągnąć poprzez wspólne, jednolite zasady postępowania służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

W celu osiągnięcia zamierzonych efektów konieczne jest dalsze interdyscyplinarne współdziałanie wielu służb i organizacji działających na rzecz rodziny i dzieci, bowiem wyłącznie praca zespołowa stanowić będzie pełne i kompleksowe wsparcie oraz może zaowocować poprawą sytuacji bytowej małoletnich, a także wzrostem świadomości rodziców w aspekcie troski o dzieci.

